

İŞLETMELERİN SOSYAL SORUMLULUKLARININ KIRSAL KALKINMADAKİ ROLÜ: BEYPAZARI ÖRNEĞİ

Birsen ŞAHİN

Özet

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadarki süreçte öncelikli konulardan olan toplumsal kalkınma, son dönemde kırsal kalkınma politikaları ile de desteklenmektedir. Bu politikaların bir kısmı ise işletmelerin sosyal sorumluluk alanları ile benzerdir. Görüşme tekniği uygulanan bu çalışmada, bir işletmenin, Beypazarı Evlerinin Restorasyonunu içeren sosyal sorumluluk projesinin yörenin kırsal kalkınmasına katkı yapıp yapmadığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda, projenin turizme katkıda bulunduğu ve yörede yaşayan halka yeni iş imkanları sağladığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Klasik sosyal sorumluluk, modern sosyal sorumluluk, toplumsal kalkınma, kırsal kalkınma, turizm

Social Responsibility of Firms Role at Rural Development: The Case of Beypazarı

Abstract

Social development which has been an important issue from the foundation of the republic is supported by rural development politics at recently. Few of this politics similar to social responsibility of firms. In this research which was practiced with interview, we examined whether the business contribute rural development with its social responsibility project to include restoration of Beypazarı House. The findings reveal that this project contribute to tourism and to enable new jobs people who live in the regions.

Key words: Classic social responsibility, modern social responsibility, social development, rural development, tourism.

Giriş

Düşük yaşam koşulları, artan işsizlik ve yoksulluk gibi toplumsal ve ekonomik sorunların hızla artması, geçmişte olduğu gibi günümüzde de

toplumsal kalkınmanın öncelikli konular arasında yer almasına neden olmuş ve bu sorunların çözümüne yönelik faaliyetler geliştirilmesini gündeme getirmiştir. Söz konusu olan toplumsal kalkınma olunca da gözler devlete ve işletmelere yönelmiş ve devletten işsizliğe çözüm bulması, ücret artışı ve sağlıklı çalışma koşulları sağlanmasına yönelik uygulamalar beklentisi çeşitlenerek artmıştır. İşletmelerin ise başlangıçta istihdam sağlamanın topluma ve toplumsal kalkınmaya katkısı olduğu düşüncesi yerini, zamanla işletmelerin topluma sadece bu alanda değil, diğer alanlarda da yapacakları faaliyetleri ile katkıda bulunması gerektiği yönündeki düşünceye bırakmıştır. Özellikle 1970’li yıllardan itibaren “sosyal sorumluluk projeleri” uygulamaları ile işletmelerin toplumsal sorunların çözümüne ve toplumsal kalkınma faaliyetlerine önemli katkıları olacağı düşünülmüştür.

İşletmelerden beklenen bu sosyal sorumluluk alanlarının bir kısmı, toplumun kalkınma yönünde temel beklenti duyduğu ve çeşitli kurumlar tarafından ele alınan konularla, belirlenen programlarla örtüşmektedir. Örneğin, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programınca geliştirilen “yerel kalkınma” ve bununla bağlantılı “Kırsal Kalkınma” programları içinde yer alan; turistik alanlarda, bu özelliklerin korunması yolu ile kalkınma sağlanması hedefi, işletmelerin tarihi ve turistik değeri olan bölgelerin korunması yönündeki sosyal sorumluluk projelerinin hedefleri ile benzer nitelik taşımaktadır. İşletmeler bu tür faaliyetler ile toplumsal kalkınmaya küçük de olsa önemli katkılar sağlamaktadırlar.

Toplumsal kalkınma amaçlı düşünülen kırsal kalkınma programlarında da fakirliğin azaltılması gibi faaliyetlerle, gelişmekte olan ülkelerde/ bölgelerde yaşam şartlarının düzeltilmesi ve yaşanan sorunlara duyarlılık gösterilmesi amaçlanmaktadır. Aslında bu amaç aynı zamanda, işletmelerin kâr sağlamanın yanı sıra sosyal refaha da katkıda bulunması gerektiğini belirten sosyal sorumluluk ile yakından ilgilidir. Bu bağlamda çalışmanın konusu, kırsal kalkınma programları ile benzer hedefler taşıyan – işletmelerin- sosyal sorumluluk projelerinin kalkınmaya olan katkıların incelenmesidir.

Çalışmanın temel amacı ise, bir işletmenin “Beypazarı’nda Evlerin Restorasyonu” içerikli sosyal sorumluluk projesinin yörenin kültür turizmine ve bu bağlamda da kırsal kalkınmasına olan katkısını incelemektir.

1. Araştırmanın Yöntemi

Burada kısaca çalışmanın araştırma soruları, kapsamı, veri toplamada ve analizi teknikleri kısaca ele alınmıştır.

Araştırma Soruları

- Beypazarı evleri restore edilmeden önce yöredeki turizme ilişkin veriler nelerdir ve Beypazarı evleri restore edildikten sonra yöre turizmine ilişkin verilerde değişme yaşanmış mıdır?
- Evlerin restore edilmesi Beypazarı'nda hangi alanları etkilemiştir ve ne tür katkılar sağlamıştır?
- Beypazarılılar evlerin restore edilmesi ve yöredeki turizm faaliyetleri hakkında ne düşünmektedirler?

Kapsam

Araştırma evreni olarak Beypazarı seçilmiştir. Bunun iki nedeni vardır. Bunlardan ilki, uzun yıllardır kültür turizmi olan bölgede tarihi evlerin yenilenmesi ile turizmin canlanması ve bunun yerel kalkınmayı olumlu yönde etkilediği düşüncesidir. İkincisi ise araştırmacının bölgeyi ve bölgedeki değişmeyi 10 yıldır gözlemleme şansının olmuş olmasıdır.

Araştırmanın katılımcılarını ise bölgede yaşayan ve farklı meslek gruplarından olan, kartopu yöntemi ile seçilmiş 12 kişi oluşturmaktadır. Genelleme yapma amacı taşımayan çalışmada derinlemesine görüşmeler yapıldığı için görüşmeci sayısı az tutulmuştur.

Çalışmada belediyenin Beypazarı evlerinin restorasyonu faaliyetlerine destek olan işletmelerden Ciner grubunun sosyal sorumluluk projesi ve bunun kırsal kalkınmaya katkısı ele alınmıştır. Bunun nedeni ise, yöredeki evlerin restorasyon çalışmalarını hızlandıran Beypazarı Belediyesi'ne, bu konuda Ciner Grubu tarafından büyük destek sağlanmasıdır. 2000 yılından itibaren toplam 500 evin restorasyonu tamamlanmış ve 100 evin restorasyonu Ciner Grubu tarafından yaptırılmıştır.

Araştırmada Beypazarı evlerinin restorasyonunu içeren sosyal sorumluluk projesi incelenen Ciner Grubunun temelleri, 7 Mart 1978 tarihinde atılmıştır. Aralık 2004 tarihine kadar Park Grubu adıyla bilinen; ticari faaliyetlerine oto yedek parça üretim, satış ve ithal işleri ile başlamış olan Grup, 1980'li yılların ikinci yarısında yurtiçi ve yurtdışı zirai motor ve yedek parça üretim projeleri, anahtar teslimi entegre tesis taahhütleri ve tekstil sanayi tesislerinin kurulması ve işletilmesi projeleri ile çalışma alanını genişletmiştir. 1990'lı yılların başından itibaren özelleştirme projeleri ile birlikte "Enerji ve Madencilik" alanında yatırımlara başlayan ve Türkiye'de madencilik ve enerji sektöründe büyük yatırımlara imza atan Ciner Grubu, bu sektördeki Grup şirketleri ile Türkiye'de bir çoğu ilk olan atılımlar gerçekleştirmiştir (<http://www.parkgroup.com.tr/tr/grdes.htm>).

Ciner Grubu; Ciner Enerji ve Madencilik Grubu, Ciner Medya Grubu ve Ciner Ticaret, Sanayi ve Hizmet Grubu adı altında 3 grupta faaliyet gösteren çeşitli şirketlerden oluşmaktadır. 2006 yılı başı itibariyle, iştirakleri hariç yaklaşık 13.600 kişi istihdam etmekte ve Türkiye'nin en yüksek vergi ödeyen grupları arasında yer almakta olan Ciner Grubunun ismi daha çok medyadaki faaliyetleri ile duyulmuştur. ATV, Kanal 1, Sabah ve Yeni Asır Gazeteleri, Marie Claire, Marie Claire Maison ve Türkiye'nin ilk alışveriş dergisi Süper Alışveriş GD Gazete Dergi'nin sahibi olan Ciner Grubu, Merkez Dergi kapsamında 2006 yılı ilk yarısı itibariyle, 18'i aylık (Forbes, Cosmogirl, Cosmopolitan, House Beautiful, Homa Art, Hülya, Sofra, Geo, Sinema, Jet Life, Transport, Global Enerji, Esquire, Bebeğim & Biz, Hukuki Perspektifler, Seventeen ve Rolling Stones), 5'i haftalık (Yeni Aktüel, Oto Haber, Yeni Para, Şamdan Plus ve Feminen) ve 3'ü yarıyillik (Cosmo Fit & Light, Cosmo Style, Cosmo Bride) dergi çıkarmaktadır (<http://www.parkgroup.com.tr/tr/grdes.htm>).

Ciner Grubu, “Çayırhan/Beypazarı'nda bulunan Linyit Kömür Madenini Avrupa'nın en verimli yeraltı işletmesi haline getirmiş ve Türkiye'de özel sektöre devredilen ilk termik santral olan Çayırhan Termik Santrali'ni yine ülkemizin “en verimli çalışan termik santrali” haline getirmiştir. 2002 yılında medya sektörüne adım atan ve bu alanda da sürekli gelişen Grup, kısa bir süre içinde yapmış olduğu yatırımlar ve kurmuş olduğu şirketlerle sektörün en büyük gruplarından birisi olmuş ve modern bir yapıya kavuşmuştur (<http://www.parkgroup.com.tr/tr/sopro4.htm>). İstanbul Sanayi Odası tarafından açıklanan “Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” arasında her yıl çeşitli sektörlerdeki bazı şirketleri yer alan Ciner Grubu, vizyonu içinde ifadesini bulan çeşitli sosyal sorumluluk projelerini gerçekleştirmiştir.

Çeşitlendirerek devam ettiği sosyal sorumluluk projelerinden; Bingöl depreminde hasar gören Çeltiksuyu Yatılı Bölge İlköğretim Okulu'nun 101 öğrencisine rehabilitasyon imkanı sağlamak (Grup şirketlerinden Havaş'ın da girişimi ve sponsorluğuyla İstanbul/Maslak'ta bulunan Darüşşafaka okullarında eğitim ve rehabilitasyon programı uygulanmış ve öğretim yılı sonunda tekrar ailelerinin yanına gönderilmişlerdir), Türk Silahlı Kuvvetleri ve İçişleri Bakanlığı'nın, şehit olan personelinin eğitim gören çocuklarına, bu kurumlarımızla koordineli olarak burs vermek (halen toplam 100 şehit ailesinin çocuklarına, eğitim gördükleri okullarının seviyesine göre verilen bu burslar, onların eğitimleri tamamlanıncaya kadar sürdürülecek, mezun olanların yerine yeni öğrencilere burs verilmesine devam edilecektir) ve eğitim kurumları inşa etmek (9 adedi tamamlanarak Milli Eğitim Bakanlığı'na teslim edilen bu projenin amacı “50 BİN 50”, yani “50 bin

kişilik iş gücüne ulaşılması ile 50 eğitim kurumu inşası ve Milli Eğitim'e devri" hedefi çerçevesinde, sayıları her yıl artan modern eğitim kurumları inşa ettirilerek Türk Milli Eğitimi'nin hizmetine sunmaktır) eğitim alanındadır. (

<http://www.parkgroup.com.tr/tr/sopro.htm>). Kitap-dergi yayınları ya da sponsorlukları da yapan Grup, kültür hayatına katkılar kapsamında; araştırma ve inceleme içerikli kitapların sponsorluklarına da büyük önem vermektedir. (<http://www.parkgroup.com.tr/tr/sopro2.htm>). Spor alanında ise "Deniz Kuvvetleri Kupası Sabah Açık Deniz Yat Yarışları" ve "Sabah Spor Ödülleri" projeleri ile topluma katkıda bulunacak projeler gerçekleştirmektedir.

Ciner Grubu hem çevre korunması, hem de kalkınmaya katkı sağlayacak "Bir Sabah Çok Şeyi Değiştirir" gibi projelerle Sabah Gazetesi'nin aylık satışlarından elde edilen gelirin %2'lik kısmı Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Vakfı (TEMA) ve Darüşşafaka Eğitim Kurumları'nın toplumsal projelerini desteklemek için bağışlamıştır. Bu bağışlardan bir kısmı Erzurum'un Pasinler ilçesine bağlı Kotandüzü ve Yayladağı köylerinde sürdürülebilir kalkınmada örnek bir proje yürütülmesinde kullanılmış ve yörenin sosyo-ekonomik yapısı geliştirilmiş, 2005 yılı başında tamamlanan çalışmalar neticesinde, köylerde kişi başına düşen gelirin 2 katına çıkması sağlanmıştır. (<http://www.parkgroup.com.tr/tr/sopro5.htm>).

Çeşitli alanlarda sosyal sorumluluk projelerine imza atan Ciner Grubu, Beypazarı'ndaki faaliyet alanları nedeniyle özellikle bu ilçeye katkıda bulunmak istemiş ve bu kapsamda "Beypazarı Evlerinin Restorasyonu" isimli sosyal sorumluluk projesini gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada ise, Grubun "Beypazarı Evlerinin Restorasyonu" projesinin, yörenin kültürel ve tarihi yapısının korunmasına ve kalkınmasına katkısı ele alınmıştır.

Veri Toplama ve Veri Analizi Teknikleri

İşletmelerin sosyal sorumluluk uygulamalarının kırsal kalkınmaya katkısının betimsel olarak incelendiği bu nitel çalışma teorik ve uygulamalı 2 kısımdan oluşmaktadır. Teorik kısmı için yazılı ve görsel literatür taraması yapılmıştır. Uygulamalı kısmında ise veri toplama tekniklerinden derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılan görüşmeler ise deşifre edilerek konu başlıklarına göre düzenlenmiştir.

2. Kavramlar

Çalışmada sosyal sorumluluk, turizm ve kırsal kalkınma kavramlarından yararlanılmıştır.

2.1. Sosyal Sorumluluk

Sosyal sorumluluk günümüze kadar çeşitli aşamalardan geçmiştir. 1920'li yıllara kadar işletmelerden kâr sağlaması ve istihdam alanı oluşturması dışında bir faaliyet beklenmezken, sonraki süreçte vatandaşlara eğitim, eğlence, sağlık ve emeklilik için yeterli olabilecek gelir olarak tanımlanan “geçimlilik maaşı” sağlanmaya çalışılmış ve işletmelerden bir ailenin geçimlik maaşını tehlikeye sokabilecek haksız fiyat artışları ve diğer uygulamalar konusunda dikkatli olmaları istenmiştir. 1930'larda ise ülkenin yaşadığı sorunlardan dolayı özellikle işletmeleri suçlayan New Deal programı getirilmiş, aile gelirlerinin artırılması yolunda işletmelerin devletle daha yakın çalışmaları istenmiştir. 1950'lerde bu program, sivil haklara ve işletmelerin çevre sorumluluklarına ilişkin etik konular çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir (Kırel 2000:9-10). Ancak yine de 1960'lı yılların sonuna kadar özellikle Friedman(1988:87-89)'ın, “işletmelerin temel sosyal sorumluluğu, üretimi ve verimi arttırmaktır. Böylelikle firmanın kârı artacak ve firma da topluma karşı olan üretim ve işçi barındırma durumunu devam ettirecektir. Zaten firmaların ahlaki sorumluluğu ve görevi de, firmanın kâr sağlamasıdır.” şeklindeki düşüncesi kabul görmüş ve bu klasik sosyal sorumluluk anlayışı olarak kabul edilmiştir. 1960 sonrasında ise işletmelerin, topluma ve çevreye yönelik sorumluluklarını kabul etmeye başlamaları ile modern sosyal sorumluluk anlayışı şekillenmeye başlamıştır.

İşletmenin ve işletme yöneticilerinin, işletme faaliyetlerinden etkilenen ya da etkilenebilecek olan gruplara karşı da sosyal sorumlulukları olduğu (Hellriegel ve Slocum 1968:152-159; Anderson 1989:3; McHugh 1991:21) düşüncesi üzerinde şekillenen modern sosyal sorumluluk anlayışının, işletmelerin tüketiciler üzerinde olumlu imaj yaratması açısından önemli olduğu söylenebilir. Özellikle medyanın çok etkili olduğu günümüzde, işletmelerin sosyal sorumluluk yönünde ya da aksindeki uygulamaları hızla tüketicilere ulaşmakta ve bu tüketicilerin işletme hakkındaki düşüncelerini etkilemektedir.

Kısaca sosyal sorumluluk uygulamaları konusunda iki kabul vardır: Bunlar “klasik sosyal sorumluluk anlayışı” ve “modern sosyal sorumluluk anlayışı”dır. Bunların özellikleri Şahin(2005:46)'in oluşturduğu Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1: Klasik ve Modern Sosyal Sorumluluk Yaklaşımının Özellikleri

İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları	Klasik Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı	Modern Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı
İşletmeye Yönelik Sorumluluklar	-İşletmenin kârını maksimize etmek -İşletmenin sermayedarları ve hissedarlarının haklarını korumak	-İşletmenin kar yapmasını sağlamak -İşletmenin sermayedarları ve hissedarlarının haklarını korumak
Yasalara Yönelik Sorumluluklar	-Devletin yasa ve yönetmeliklerine uymak. -Vergisini ödemek.	-Devletin yasa ve yönetmeliklerine uymak. -Vergisini ödemek.
Çalışanlara Yönelik Sorumluluklar	-İşletmelerin bu tür sorumlulukları yoktur -İşletmelerin bu tür sorumlulukları yoktur	- İş güvenliği sağlanmak. - Liyakat ilkesi uygulanmak. -Aile hayatına saygılı olmak -Çalışanın özel hayatına saygılı olunmak. -Çalışanın iş hayatından tatmin olabilmesi için önlemler alınmak ve gelişmeler için ortam hazırlamak.
Tüketicilere Yönelik Sorumluluklar		- Tüketicilerin haklarını korumak ve onlara karşı sorumluluklarının bilincinde olmak.
Çevreye Yönelik Sorumluluklar	-İşletmelerin bu tür sorumlulukları yoktur	- Canlılara ve doğaya zarar vermemek. - Çevre kirliliğine yol açmamak. - Doğal kaynaklara zarar vermemek.
Gönüllü Sorumluluklar	-İşletmelerin bu tür sorumlulukları yoktur -Yöneticiler toplumun gelişmesine ve insanlığın durumunun iyileşmesine katkıda bulunabilir ama bunu boş zamanlarında ve kendi paralarıyla yapmalıdır	-Toplumsal yaşamı zenginleştirecek sosyal-kültürel-sportif etkinliklere katkıda bulunmak.

Şahin, Birsen, (2005). *Yöneticilerin Sosyal Sorumlulukları Üzerinde Ailenin Etkisi: Ankara Elektronik Sanayi Örneği*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, sy:46, [Şahin tabloyu, Berkman (2001:343), Krake and Shalhoub (1999:5-7) ve Werner (1993:218-221)'den yararlanılarak oluşturmuştur.]

2.2. Turizm

Günümüzde yaşanan “küreselleşme” ve bununla bağlantılı olarak “yerelleşme” ile çevresel duyarlılığın artması, kültürlerin, kimliklerin ve yerel olanın önem kazanması turizm etkinliklerinde de farklılaşmalara yol açmıştır (Urry 1999:191-192, Crick 2002:114). Bu süreçte turizmin oluşumuna sağlayan istek unsurunu ortaya çıkaran koşullarda değişme olmuş ve kültürel dönüşlülük içinde, gerçeğin görsel biçimde yeniden sahneye konabileceği daha genel süreçlerin bir bölümü haline gelmiş olan turist, bir duyarlılığı örneklemek amacıyla, uygun mekanlar, imajlar ve anlatımlar peşine düşmüştür. Artık burada aranan yaşama şekilleriyle ilgili malzemelerin bulunması için, tüketim kültürünün söylemsel çelişkilerinden bazılarının sihirli bir biçimde görselliğe dönüştüğü bir hiper-gerçeklik

oluşturmak amacıyla diğer kültürler yağmalanır ki bu Baudrillard'ın tanımladığı şekliyle hiper-gerçekliğe dönüşün bir sonucu olan gösterge bilimsel bir karmaşa rejimi anlamına gelir. Burada kültürel bölgenin kurumlarının tümünün yeni yorum ve anlayışlara açık olduğu ve kültürün toplumsal etkileşim yoluyla devamlı olarak yeniden oluşturulduğu (Chany 1999:146-147) şeklindeki iki konu birleştirmektedir. Bu ise, turistlerin içinde buldukları aynılaşmış ve yabancılaştıkları mekânlardan kaçışlarını sağlayacak, ayrıca onların ilgisini çekecek otantik ortamların oluşturulmasını gerektirmiştir ki bu görünüşte gerçek ve otantik ortamlara Eco "hiper-gerçeklikte seyahatler" adını vermiştir (Urry 1999:203).

Günümüz turizmde en etkili faktörlerden birisi haline gelen bu durum insanların otantik olana yönelişlerine hız kazandırmıştır. Turizm alanındaki bu yenilikler ve dönüşümler, kalkınma stratejileri içinde de kullanılmaya başlanmış ve yerel olanın tanıtımı odaklı turizm ve kalkınma projeleri önemli hale gelmiştir.

2.3. Kırsal Kalkınma

Gelişmekte olan ülkelerin kalkınma sorunu geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemini korumaktadır. Özellikle III. Dünya ülkelerinde uygulanmakta olan birçok kalkınma programında başarısızlıklar yaşanmakta ve bu nedenle de bu ülkeler için yapısal uyum programları geliştirilmektedir (Gali 1992:XV) ki, Türkiye de yapısal uyum programlarını uygulayan ülkeler arasında yer almaktadır. III. Dünya ülkelerinde 1990'lı yıllardan bu yana daha da önemli hale gelen kalkınma ve kırsal kalkınma Birleşmiş Milletler programlarında yer almakta ve çeşitli kırsal kalkınma projeleri ile sağlanmaya çalışılmaktadır.

"Kırsal kalkınma, kırsal alanda sürdürülebilir doğal kaynak kullanımını esas alarak bir taraftan kırsal kesimin gelir düzeyinin ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi yoluyla gelişmişlik farklarının azaltılması amacına yönelen, diğer taraftan çevresel ve kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini gözeten, yerelde farklılaşan sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri, ihtiyaçları, potansiyelleri ve dinamikleri dikkate alarak çok sektörlü yaklaşımla planlanan faaliyetler bütünü(2006:4)"dür. Kırsal kalkınma politikaları ile ise, kırsal alanlarda yaşayan nüfusun ekonomik, toplumsal ve kültürel olanaklarını geliştirmek, bu toplumları ulusal yaşam düzeyine kavuşturmak onların ulusal gelişmeye bütünüyle katılımlarını sağlamak üzere, toplum ve devletin birleşik çabaları sonucu ortaya çıkan ilerlemeyi kapsamaktadır (Gülçubuk http://www.wwf.org.tr/tr/docs/sunum_bultengulcubuk.pdf).

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı tarafından belirlenen *Ulusal Kalkınma Stratejisi*'nde "kırsal alan fiziki altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin artırılması" amacının kapsamında tarihi önemi olan ve turistik değeri olan bölgelerde, bu özelliklerin kullanılarak yerel kalkınma sağlanması öncelikler arasında yer almaktadır (2006:23). Aslında bu Birleşmiş Milletler Gelişme ve Kalkınma Bildirgesi'nde "Kır halkının yaşam düzeyini yükseltmek ve dengeli bir ulusal kalkınmayla toplumsal gelişmeyi güdüleyecek biçimde kır-kent ilişkisini ve nüfus dağılımını düzenlemek üzere kapsayıcı kırsal kalkınma tasarımları"(1969:17.c madde) hazırlanması ile de bağlantılıdır. Bu bağlamda yerel kalkınmada bölgelerin özelliklerine göre kalkınma stratejilerinin farklılaştığı dikkat çekmektedir.

Genellikle toplumsal kalkınmanın ekonomik değişkenlerle bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Var olan kalkınma teorilerinin bir kısmı ekonomiyi temel almıştır. Ancak zamanla anlaşılmıştır ki, ekonomi dışındaki faktörler de kalkınmayı etkilemektedir. "Zira sermaye ve teknoloji gibi ekonomik faktörlerin, diğer faktörlerin desteği olmaksızın kalkınma olgusunu ortaya çıkarması güçtür (Yavlioğlu 2002:63)". Ekonomik olmayan bu faktörlerin içine sorumluluk esas alınarak yapılan faaliyetler de dahil edilebilir. Örneğin işletmelerin sosyal sorumluluk faaliyetleri gibi. Bunun, işletmelerin kârını artırmak için toplumun gözündeki imajlarını güçlendirme amaçlı olduğu söylenebilir de, doğrudan işletme kârını yöneltmeyen bu tarz aktivitelerin de kalkınmaya katkı sağladıkları söylenebilir.

Yerel kalkınma kapsamındaki faaliyetlerle, sosyal sorumluluk kapsamındaki faaliyetlerin kesişim noktaları vardır ve bu nedenle de işletmelerin sosyal sorumluluk uygulamaları, yerel kalkınmaya önemli katkıları sağlayacaktır. Çalışmada işletmelerin sosyal sorumluluk alanlarından olan gönüllü sorumluluk içinde yer alan tarihi ve kültürel faaliyetlere katkıda bulunma ile yerel kalkınma hedefleri içinde olan tarihi özellikteki yerlerin korunması ve geliştirilmesi ile turizmin canlandırılarak yerel kalkınmanın sağlanması arasındaki ortak noktadan yola çıkılmış ve bir sosyal sorumluluk projesinin yerel kalkınmadaki rolü incelenmiştir.

3. Beypazarı'nın Tarihi, Coğrafi ve Ekonomik Yapısı

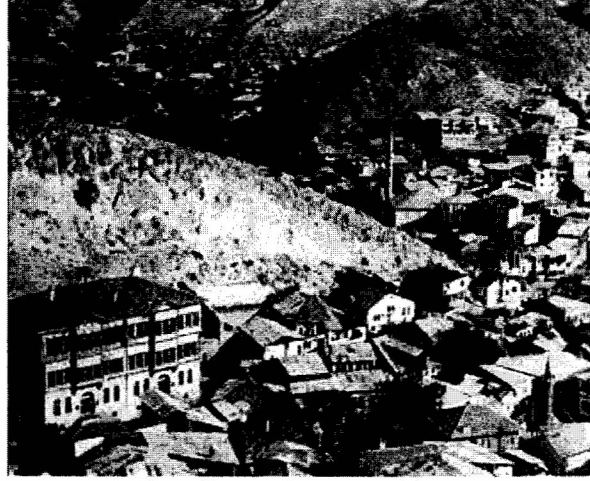
Beypazarı Ankara'nın bir ilçesidir. 1868 km yüzölçümüne sahip olan Beypazarı ilçesi Ankara'nın kuzeybatısındadır. Eski bir yerleşim birimi olan Beypazarı'nın tarihi Hitit ve Friglere kadar uzanmaktadır. İlçe ve çevresinde sırası ile Hititler, Frigler, Galatlar, Romalılar, Selçuklular ve Osmanlılar egemen olmuşlardır. Roma döneminde Beypazarı İstanbul'u Ankara'ya ve

Bağdat'a bağlayan önemli geçit yolları üzerinde yer almıştır. Beypazarı adı verilene kadar yöre, Lagania, Lagania-Anastasiopolis ve Germiyan Hezar gibi çeşitli isimlerle anılmıştır. M.S. 6. yy'a kadar ilçenin Lagania olan adı, Doğu Roma İmparatoru Anastasios'un psikoposluk merkezi olan Lagania'yı ziyaret etmesi şerefine, Lagania-Anastasiopolis olarak değiştirilmiştir. Sonraki dönemde ilçe Germiyanoglu Şahın Veziri Dinar Hezar tarafından Rumlardan alınmıştır. Bunun üzerine Dinar Hezar adı verilen ilçe, zamanla Bey Hezar, sonra ise yörede kurulan büyük pazardan dolayı Beypazarı olarak değiştirilmiştir(1994:19; Şener 1997:13; http://www.beypazarı-bld.gov.tr/beypazarı_tarihi.htm). Görüldüğü üzere yörenin tarihi Hititlere kadar uzanmakta ve bu nedenle de, bölgede önemli tarihi eserler yer almaktadır. Eski eserler kurulunca tarihi tescilli eski ahşap evler, İnözü mağaraları, Boğazkesenkümbeti, Suluhan, Eski Hamam, Akşemsettin Cami, Kurşunlu Cami, Sultan Alaaddin Cami, Rüstem Paşa Hamamı, Hacılar Köprüsü, Tahtakale Cami, İncirli Cami, Tatlı Çeşme Cami, Yeni Cami, Gazi Gündüz-Alp Türbesi, Kara Davut Türbesi, Karaca Ahmet Türbesi, İncibaba Türbesi, Necmeddin Kübra Türbesi, Vadiler Türbesi, Üç Kızlar Türbesi, Tahir Baba Türbesi ve Taceddin Baba Türbesi (1994:35) yöredeki önemli tarihi eserlerdir.

Selçuklu döneminde göç eden Türkmen boylarına da mekân sağlayan Beypazarı, dağlık bir alan üzerine kurulmuş olup; eski ve yeni olmak üzere ikili bir yerleşim düzeni göstermektedir. Yörenin eski kesimi Ankara-İstanbul yolunun kuzeyinde, dağları dik olan yamaçlara ve vadilere, yeni gelişen kesimi ise eski İstanbul yolunun güneyindeki düzlüklerde ve batıya doğru karayolunun kenarına yerleşmiştir (1994:104).

Karasal iklim egemen olduğu ilçede bulunan dere ve çaylar ise tarımda su ihtiyacını gidermekte kullanılmaktadır. Tarım yörede önemli bir geçim kaynağı olup yöre halkının %67'si tarımla uğraşmaktadır. (http://www.beypazarı-bld.gov.tr/rehber_ekonomi.htm).

FOTOGRA 1:

Kaynak:(<http://www.beypazarild.gov.tr/tanitim/nostalji/index.htm>)

Evliya Çelebi (1970:166-167)' nin Seyehatnamesinde “Bağ ve bahçesi çoktur. Bostanlarında bir çeşit kavun olur ki, lezzetinden adamın damağı yarılır... Bir tür yeşil armudu olup, şekil itibari ile yuvarlak olduğu gibi, dördü beşi de bir okka gelir. Gayet hoş ve suludur. İstanbul'a nice bin kutu armudu, pamuklar içinde hediye gider. Bu armudun eşini acem diyardan başka yerde görmedim... Sahrasında pirinci olur ki gayet pişkindir. Etrafi geniş, eşyası ucuz bir namlı şehirdir.” sözleri ile anlattığı Beypazarı'nda, tarım geçmişten günümüze önemli bir gelir kaynağıdır.

Köylülerin kalkınması ve üretiminin değerlendirilmesi amacıyla ilçe sınırları içerisinde 6 adet Tarım Kredi, 3 adet Köy Kalkındırma Kooperatifi kurulmuştur. Yöredeki tarla arazisinin büyük kısmında sebzeçilik yapılmaktadır. Sebzeçilikte ise ilk sırayı havuç almakta ve Türkiye'deki havuç üretiminin %60'ını Beypazarı karşılamaktadır. Tarımsal alandaki yenilikleri takip eden Beypazarlılar bu sayede ürünlerden aldıkları verimi de artırmışlardır. Hayvancılıkla da uğraşılan Beypazarı'nda tavukçuluk, arıcılık, sığırcılık, Ankara keçisi ve koyun besleyiciliği önemli derecede artmıştır. Ayrıca Dünya Bankası tarafından yöre halkına kültür ırkı süt ineği sağlanmış ve bunun çoğaltılması ile yörede süt üretimi artmıştır (Er 2002:18; Şener 1997:59,162; http://www.beypazarı-bld.gov.tr/rehber_ekonomi.htm).

Beypi (Beypazarı Tarımsal Üretim Sanayi ve Ticaret A.Ş.), Beypazarı Karakoca Tabii Maden Suyu ve Ciner Grubunun

“Çayırhan/Beypazarı’nda bulunan Linyit Kömür Madeni işletmesi ve S.S. Beypazarı Marangozlar Sanayi Sitesi Kooperatifi gibi önemli sanayi işletmelerine de sahip olan beypazarı’nda, geleneksel sanatlar da devam ettirilmektedir. Özellikle yöredeki turizmin canlanması ile geleneksel sanatların devamlılığı da desteklenmiştir. Telkari, dokumacılık, bakırcılık, yemencilik, kunduracılık ve semerciliğin geleneksel sanatlar arasında olduğu Beypazarı’nda bu meslekler kısmen de olsa devam ettirilmektedir (http://www.beypazari-bld.gov.tr/rehber_ekonomi.htm).

Beypazarı’nda 2000 yılında itibaren tarihi evlerin yenilenmesi ile yörede turizm de önemli bir gelir kaynağı olmaya başlamıştır. Ayrıca Beypazarlılar yöresel yemekleri olan Höşmerim tatlısı, bazlama, tarhana çorbası, kapama, baklava ve yaprak dolmasını (1994:104) da turizmin canlanması ile gelen turistlere tanıtma olanağı bulmuşlardır.

4. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Veriler katılımcıların genel özellikleri, Beypazarı evlerinin restore edilmesi, Beypazarı’nda evlerin restorasyon çalışmalarının yöre turizmine katkısı ve Beypazarı’nda evlerin restorasyon çalışmalarının yerel kalkınmaya katkısı başlıkları altında sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir.

4.1. Katılımcıların Genel Özellikleri

Katılımcıların genel özellikleri meslek, çalışma süresi, eğitim, yaş ve cinsiyete ilişkin bilgilerden oluşmaktadır. Bu konudaki veriler kısaca aşağıdaki Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Meslek	Çalışma Süresi	Eğitim	Yaş	Cinsiyet
Restoran sahibi	14 yıl	İlkokul	52	Erkek
Garson	2 yıl	Lise	19	Erkek
Cafe sahibi	8 yıl	Lise	45	Kadın
Otel resepsiyon görevlisi	3 yıl	Lise	25	Kadın
Otel resepsiyon görevlisi	5 yıl	Yüksekokul	26	Erkek
Pansiyon Sahibi	4 yıl	Lise	48	Kadın
Gümüşçü	27	İlkokul	47	Erkek
Taksi şoförü	15	İlkokul	43	Erkek

Milli Piyango bayıcı	8	İlkokul	65	Erkek
Kendi yaptıklarını satanlar	3	İlkokul	35	Kadın
Kendi yaptıklarını satanlar	7	İlkokul	55	Kadın
Rehber	5	Meslek Lisesi	26	Erkek

4.2. Beypazarı Evlerinin Restore Edilmesi

Tarih boyunca çıkan yangınlarla defalarca harap olan yörenin bugünkü evleri, 1800'lü yıllardaki son büyük yangından sonra Safranbolu'dan gelen ustalarla, Beypazarlı ustaların birlikte çalışması sonucunda yapılmıştır. Beypazarı evleri genellikle 3 katlıdır. Zemin katlar taş, üst katlar ahşap iskelet içinde ahşap veya dolgu sistemi ile yapılmıştır. Evlerin planı, yerel özelliklerle yoğrulmuş geleneksel Türk evi planını yansıtmaktadır (1994:25). Yörede bu tarihi evlerin restorasyonu 10 Mayıs 2000 tarihinden itibaren başlamış ve 500 adet tarihi ev restore edilmiştir. Hedef ise toplam 1000 evin restorasyonunun yapılmasıdır (http://www.beypazaribld.gov.tr/gerceklesen_restorasyon.htm).

Ciner grubu işletmeleri sosyal sorumluluk faaliyeti kapsamında 100 evin restorasyonunu yapmıştır. İşletmenin bu faaliyetinin amacı şu sözlerle ifade edilmiştir: “Grubumuz işletme ve tesislerinin yer aldığı bu yerleşim bölgelerindeki tarihi ve kültür varlıklarımızın korunmasına da katkıda bulunmak maksadıyla, Beypazarı/ Ankara ilçemizde yer alan eski Beypazarı evlerinden 100 adedi grubumuzca restore edilerek yenilenmiş; böylece bir yandan ülkemizin kültür varlıklarının korunmasına katkı sağlanırken, diğer yandan Beypazarı'nın yabancı ülkeler dahil, ülkemizde çevre ve yakın il ve ilçelerden turist çekmesi ve halkımızın ilgi odağı haline gelmesi sağlanmıştır (<http://www.parkgroup.com.tr/tr/sopro4.htm>).”

İlk kez 2001 yılında gerçekleştirilen ve bu yıl altıncısı düzenlenen “Türkiye Kültür Envanteri Projesi Genel Tanıtım Toplantısı”nda Beypazarı'nda kültürel yapının korunması örnek olarak gösterilmiştir (<http://www.beypazarı-bld.gov.tr/>). 1800'lü yıllardan günümüze ulaşan tarihi konakların restore edilmesiyle açık hava müzesi görünümünü alan Beypazarı, el sanatları ve saray mutfağı tarzındaki yemekleriyle Türk Kültürü'nün mirasçısı olmaya devam etmektedir(<http://www.beypazarı-bld.gov.tr/>). “Telkari Sanatı” ile Beypazarı'nın adını yurtdışına duyuran gümüş işletmeciliğinin yanı sıra bakırcılık,yorgancılık,dokumacılık gibi eski

el sanatlarının da yaşatıldığı ilçede; turistler babadan oğla geçen geleneksel el sanatları atölyelerini gezme fırsatı bulmaktadırlar.

Yörede farklı meslek gruplarından kişilere, son dönemde yapılan restorasyon çalışmalarından memnun olup/olmadıklarını sordüğümüzda ise katılımcıların tamamı, son 5-6 yıldır Beypazarı'nda restorasyon çalışmaları yapıldığını ve bu çalışmalardan memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

“Sanırım 2000 yılında başladı bu evlerin yenilenmesi. Öncesinde evler dökülüyordu, Eğer müdahale edilmeseydi çoğu yok olacaktı. Bakın onarılmamış evlere ayakta zor duruyor. Çok iyi oldu bu yenileme (Erkek, Garson, 19 yaş)”.

FOTOĞRAF 2

Kaynak: http://www.beypazaribld.gov.tr/gerceklesen_restorasyon.htm

“Biz turla müşterilere çeşitli yerleri gezdiriyoruz. 2000 yılından önce buraya turla çok az turist getirirdik, hem talep yoktu, hem çarşı dışında gezdirilecek ortam yoktu. Evler bakımsızdı, yemek yiyebilecekleri yerler bile çok azdı. Son 3-4 yıldır yerli, yabancı bir çok turist buraya turlarla geliyor.

Evlerin restore edilmesi yöreyi canlandırdı. Turist sayısı arttı. Esnafın yüzü gülmeye başladı (Erkek, Rehber, 26 yaş).”

“Eski evleri çok güzel yaptılar. Bizim akrabalar var, şurdaki ev onun. O evini otel yaptı, gelen turistler parayla kalıyor. Çok para kazanıyor. 5 yıl önce kimse evini turiste vermezdi, şimdi para tatlı geldi bak her yer otel, lokanta oldu (Kadın, Kendi yaptıklarını satıyor, 35).”

“Benim evim köyde. Tarlam, bahçem var, kendimiz ekip biçiyoruz. Bu kurular bizim bahçeden. Tarhanayı kendim yaptım, satmaya geldim. Eskiden çok gelip giden yoktu buralara, evler yeniden yapıldı. Bak eskisinden güzel oldular. 3-4 yıldır çok kalabalık, Ankara’dan, İstanbul’dan geliyorlar, turist de geliyor, bak çok yabancı var (Kadın, Kendi yaptıklarını satıyor, 55).”

“Burası yaklaşık 6 yıl önce restore edilmeye başlandı. Hala da devam ediyor. Belediye ve Ciner grubu yapıyor. Evler restore edildikçe gelen turist sayısı arttı, Belediye iyi tanıtım yaptı. Bizim ev de restore edildi. Pansiyon şeklinde gelen turistlere yardımcı oluyoruz (Kadın, Pansiyon Sahibi, 48 yaş).”

Ortaylı, Beypazarı evlerinin restorasyonunu “ Ankara civarında Beypazarı ilçe merkezi fakir bir kırsal merkezdi. Nasıl olduysa belediyeler şehri, kat çıkararak zengin olma fırsatçılarına teslim etmediler. Aynı zamanda eski eserler bürokrasisinin kılı kırk yarmalarından kurtulmayı da başardılar. Asıl olan binaların fiziki restorasyonu değildir. Kasabalarındaki hayatı korumayı becerdiler; çarşıya gittiğiniz zaman 60 sene evvelki dükkânları buluyor, mamulâtı satın alabiliyorsunuz. Şehrin civarındaki bağlar ve bağ evleri aynı ve Beypazarı’nın nüfusu artıyor, zenginleşiyor ama gelenekselliğini koruyabiliyor. Ankara vilayetinin halkı muhafazakâr ve girişimcidir. Bu zıtların birliği olumlu gelişmeler sağlıyor (2004)” sözleri ile özetlemiştir.

Restoran sahibi 52 yaşındaki bir görüşmeci ise bu konudaki görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Burada restorasyon başlamadan evvel, evler yıkılmak üzereydi. Devlet izin vermediği için yıkamıyor ya da onaramıyorlardı. Onun içinde fakirlere yok pahasına kiraya veriyorlar ve kendileri yeni yapılmış evlere taşınıyorlardı.

Kimileri de bu evleri çok ucuza satıyorlardı. Karşıdaki yeni yapılan evler daha değerliydi. Herkes oradan ev almak, orada yaşamak istiyordu. Ama restorasyon yapılmaya başlayınca halk da tarihine sahip çıkmaya başladı. Evlerin değerini anladı ve artık evleri koruyor, gözetiyorlar.”

4.3. Beypazarı’nda Evlerin Restorasyon Çalışmalarının Yöre Turizmüne Katkısı

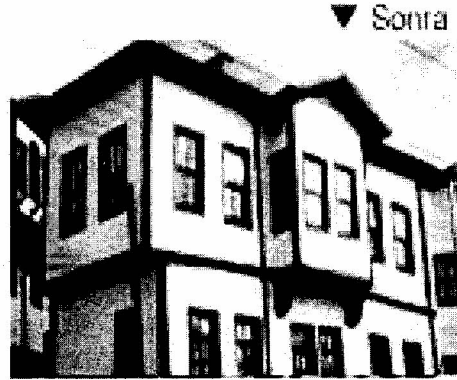
Yapılan istatistikler incelendiğinde Beypazarı’ndaki restorasyon çalışmaları sonrasında yöreye gelen turist sayısında çok ciddi artışlar olduğu görülmüştür. 1999 ile 2005 yılları arasındaki turist sayısını gösteren rakamlar Tablo 3’te verilmiştir. Tablodan görüldüğü üzere Beypazarı’nda restorasyon çalışmalarının yapılmadığı 1999 yılında yöreye gelen turist sayısı 2.501 kişidir. Restorasyon çalışmalarının başladığı 2000 yılında bu rakam 3980 kişiye yükselmiştir.

Tablo 3: Beypazarı’na Gelen Turist Sayısı

Yıllar	Gelen Turist Sayısı
1999	2.501
2000	3.980
2001	7.646
2002	40.000
2003	100.000
2004	150.000
2005	200.000

Çalışmaların sonuçlanmaya başladığı 2001 yılından itibaren ise gelen turist sayısında ciddi bir artış olmuş ve turist sayısı yaklaşık 2 kat artarak 7.646’ya yükselmiştir. Sonraki yıllarda ise bu rakam katlanarak artmış ve en son 2005 yılında, restorasyon çalışmalarından önce gelen turist sayısının yaklaşık 80 katına ulaşılmıştır. Beypazarı Belediyesinin web sayfasında(http://www.beypazari-bld.gov.tr/rehber_konaklama.htm) ise, Belediye Başkanı Mansur Yavaş, ilçelerine gelen turist sayısını %1000 artırdıklarını belirtmektedirler.

FOTOGRA 3

Kaynak: <http://www.parkgroup.com.tr/tr/sopro4.htm>

Görüşmeciler de restorasyon çalışmalarının turizme çok büyük katkısı olduğunu belirtmişlerdir.

“Eski evler yenilenmeden önce tek tük turist gelirdi, onlar da daha çok kendi araçları ile gelirlerdi. Müşteri çok azdı. Artık Ankara’dan ve yakın yerlerden Beypazarı otobüsleri ile geliyorlar, müşterimiz arttı. Turla gelenler de çok. Eskiden birkaç tane olan kalacak yer şimdi çok fazla her yerde insanlar pansiyonlar açmaya başladılar. Benim işlediğim yerde bakın gençler

de çalışıyor, eskiden kim gelirdi buraya. Şimdi turizm sayesinde her taraf cıvıl cıvıl oldu(Kadın, Kafe sahibi, 45 yaş).”

“Buraya gelen turist sayısı çok arttı. Eskiden de burası kültür turizmi alanıydı ama bakımsız olduğu ve tanıtımı iyi yapılmadığı için çok gelen yoktu. Safranbolu da aynı özelliklere sahip, orası turistle doluyordu. Sonra evler restore edildi ve gelen turist sayısı çok arttı. Artık bayramlarda ve tatillerde gelen turiste kalacak yer bile bulamıyoruz. Bunun için de çok sayıda pansiyon açıldı. İnsanlar bu pansiyonlardan ekmek yemeye başladı (Erkek, Resepsiyon görevlisi, 26 yaş).”

“Buraya eskiden bu kadar çok turist gelmezdi. Evler restore edildikten sonra Beypazarı'nın değeri anlaşıldı. İnsanlar hem tarihi yerleri geziyorlar, hem güzel yöresel yemekler yiyorlar hem de alışveriş yapıyorlar. Hediyelik eşyalar alıyorlar. Gümüşü, havuçlu yiyecekleri, Beypazarı kurusu daha çok bilinir ve alınır oldu. Hatta burada dizi bile çekiyorlar. Dizi ekibi de buraya ayrı bir renk ve hareket kattılar. Ben uzun zamandır çalışıyorum, ama turizm canlanınca bu işle uğraşan genç sayısı da arttı (Kadın, Resepsiyon görevlisi, 25 yaş).”

“Turla gelenler çok. Önceden haber veriyorlar, biz de onlar gelmeden gruplara yemekler hazırlıyoruz. Genelde Beypazarı güveci, saç kavurma istiyorlar. Eskiden böyle değildi, azdı turist. Şimdi bir çok restoran, kafe açıldı. İşsizlere iş kaynağı oldu. Buranın insanı çok çalışkandır. Yılda 2-3 defa ürün kaldırır. Seraları vardır. Ama toprağı olmayan, az olanlar şimdi turizm sayesinde para kazanmaya başladılar. Beypazarı her şeyi ile cennet (Erkek, Restoran sahibi, 52 yaş).”

4.4. Beypazarı'nda Evlerin Restorasyon Çalışmalarının Yerel Kalkınmaya Katkısı

Yapılan görüşmelerde, Beypazarı evlerinin restorasyonunun yörede turizmi canlandırdığı ve bu süreçte turizm sektöründe çalışan kişi sayısında artış olduğu öğrenilmiştir. Görüşmeciler, restorasyon çalışmalarının yörede turizmi canlandırması ile birlikte yerel kalkınmaya da katkıda bulunduğunu

ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılar turizmin canlanması ile işsiz gençlere yeni iş alanları oluştuğunu, yöredeki esnafın satışlarının arttığını, kadınların evde tüketime yönelik yaptıkları çeşitli ürünleri satmaya başladıklarını ve yörede ekonominin canlandığını belirtmişlerdir. Özellikle gümüş-telkari, Beypazarı kurusu, havuç ve havuçla yapılan tatlılar ve kuru sebzelerin satışında oldukça büyük bir artış yaşanmıştır.

“Buralara Beypazarı'nın gümüşünü bilenler gelirdi almaya, ama bu kadar çok kişi gelmezdi, evler yenilendi, Beypazarı güzelleşti, yemek yenilecek çok sayıda yer açıldı, tarihi müzeler yapıldı. Turla çok turist geliyor, yerli, yabancı. Telkari buraya özgüdür. Yurt dışından bile alıcıları var. Gümüşlerimiz, telkarilerimiz hem el emeği, ince iş, hem de çok ucuz., Ankara'da, İstanbul'da aynı gümüşü bizden alıp çok pahalıya satıyorlar. Bir gelen bir daha geliyor, görmek için, almak için (Erkek, Gümüşçü, 47 yaş)”

FOTOGRA 4

Telkari Gümüş Taki

(http://www.beypazarı-bld.gov.tr/rehber_elsanatlari.htm)

“Evde yaptığımız erişteleri, domates-patlıcan kurularını, tarhana çorbalarını satıyoruz. Çok olmasa da kazanıyoruz işte, eve bizim de katkımız oluyor (Kadın, Kendi yaptıklarını satıyor, 55 yaş).”

“Bizim buralarda kadınlar dışarıda çalışmaya çok gitmezlerdi. Ama buraya çok turist gelmeye başlayınca bizler de evdeki, bahçedeki işleri yapıp, yaptıklarımızdan buraya da getirip satmaya başladık. Artık kadınlar da böyle para kazanmaya başladı. Benim oğlan da rehber olacakmış. Öyle diyor bakalım, okuluna gidiyor şimdi. (Kadın, Kendi yaptıklarını satıyor, 35 yaş).”

Yörede turizmin canlanması işsizlere yeni iş alanı oluşturmuştur. Çünkü, yörede çok sayıda konaklama yerinin yapılması ve bunların restoran kısımlarının olması, çalışacak kişi sayısında da artışı sağlamıştır.

“Daha önce yanımda 4 kişi çalıştırıyordum. Evler yenilendikten sonra turist sayısı arttı. Eskiden buranın halkına hizmet veriyordum. Şimdi gelen müşterilerin neredeyse tamamı turist ve 10 kişi çalıştırıyorum. 2 tane de genç kız var çalışan. Evde oturacaklarına eve para götürüyorlar. Hem bizim işler açıldı, hem gençlere ekmek kapısı oldu (Erkek, Restoran sahibi, 52 yaş).”

“Ben buranın yerlisiyim. Ben gelen turistlere piyango bileti, kazı kazan satıyorum. Bu evler eskiden çok kötü durumdaydı. Sonra evleri tamir ettiler, bak ne güzel oldu. Sen de gelmişsin, senin gibi çok genç geliyor buraya. Okuldan turla da geliyorlarmış. Yabancılar da çok geliyor. Arabası olan da geliyor, olmayan da geliyor. Hem Ankara'ya yakın, hem fiyatlar ucuz. Benim de satışlarım arttı. 20 kişi almasa 21'inci kişi kazı kazan alıyor, piyango bileti alıyor. Eskiden işim daha azdı, şimdi Allaha şükür geçindiriyor satışlar. Çocuklarımın hepsini okuttum. Her biri bir yerde memur oldu. Ben de onlara muhtaç olmuyorum, çalışıyorum (Erkek, Piyango bayii, 65 yaş).”

“Artık turizm mekanı oldu Beypazarı. Gelip giden çok olunca bizim de işler açıldı. Küçük yer. Turist olmasa kim binecek taksiye. Çok iyi oldu, çok (Erkek, Taksi şoförü, 43 yaş).”

Görüşülen gençler, evlerin restorasyonu ile gelişen turizmin yöredeki kalkınmaya aynı zamanda kültürel anlamda da katkıda bulunduğunu ifade etmişlerdir.

“Burada turizm gelişmeden önce sokaktaki insan sayısından tutun da, oturup çay içebilecek yere kadar her şey çok azdı. Gençler okumak istiyorlardı ama bunun en önemli nedenlerinden biri de dışarıya çıkmak, farklı ortamlara girmek ve arkadaşlık kurmaktı. 6-7 yıl önce dershaneler vardı burada şimdiki kadar da çok değildi. Gençler sadece orada rahat ederlerdi. Konuşacak mekan

bulamazlardı. Kızları pek çalıştırmak istemez bizim buranın insanı, üniversiteye giderse o zaman başka tabii. Şimdi kızlar da çalışmaya başladı, aileler bakıyorlar ki bunda bir şey yok. Restoranlarda, kalacak yerlerde kızlarını da çalıştırmaya başladılar. Bence Beypazarı çok değişti eskiye göre. Sokakta el ele dolaşan göremezdiniz, dışardan gelenler de çekinirlerdi. Ama şimdi daha rahat. Artık kötü gözle bakmıyorlar turiste, gelir kaynağı olarak bakıyorlar (Erkek, Garson, 19 yaş).”

“Gençler artık daha rahatlar. Turizm sayesinde iş buldular, eve kapanmak zorunda değiller. Ankara’daki kadar değil ama en azından Ankara’ya gidip gelecek kadar evden izin alabiliyorlar. Üniversiteye gitmeyenlerin çoğu işsizdi ve babasının işinde tarlasında çalışırdı ya da boş gezerdi. Şimdi otelde, kafede, restoranda çalışmaya başladılar. Dükkanları gezin, bakın, orda da çalışan kızlar çok artık (Kadın, Resepsiyon görevlisi, 25 yaş).”

Yörede restorasyon çalışmaları sayesinde turizmin canlanması ile Chambers(1985:13)’in belirttiği üzere turizm yoluyla kalkınmada önemli bir sorun teşkil eden yolların bozuk ya da seyahate çok elverişli olmayışı sorununun aşılması için de çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Beypazarı’nda eski yol genişletilmekte ve bu konudaki çalışmalar daha da çeşitlendirilerek devam ettirilmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Beypazarı evlerinin restorasyon çalışmaları, (henüz tamamı bitmese de) turizmi canlandırmıştır. Eskiden sokaklarda görülen az sayıdaki turistin yerini artık, tur otobüsleri ile gelen çok sayıda turist almıştır. Hafta sonları küçük tatil amaçlı da gelinen Beypazarı’ndaki bu turizm canlanması belediyenin ve bu konuda ona katkıda bulunan işletmelerden Ciner grubun katkıları ile gerçekleşmiştir.

Yörede 2000 yılı öncesine kadar eski tarihi evler çok düşük fiyatlara satılmakta ve yeni yerleşim alanındaki modern konutlara talep artmakta iken, restorasyon çalışmalarının başlaması ile bu evler çok büyük maddi değer kazanmıştır. Böylece restorasyon çalışmaları hem ev sahiplerine önemli kazançlar sağlamış, hem de tarihi ve kültürel yapının devam ettirilmesini sağlamıştır. Yöredeki restorasyon çalışmalarına bağlı olarak Beypazarı’ndaki turistik tesislerin sayısı da artmıştır. Restoran hizmetinin yanı sıra,

konaklama hizmeti de sunan 16 mekânla birlikte toplam 25 turistik işletmenin bulunduğu ilçede ziyaretçiler huzurlu bir tatil imkanı bulmaktadır.

Kalkınma stratejilerinde, yerel kaynakların kullanımına odaklanmak önemli bir kalkınma faktörüdür (Griffin and Knight 1990:5). Buradaki yerel kaynaklar ise hem fiziki kaynakları, hem de insani kaynakları içermektedir. Beypazarı'nda evlerin restorasyonu ile turizmin canlanması ve bunun da diğer ekonomik alanları da etkileyerek kalkınmaya katkıda bulunması, hem yörenin tarihi evleri yani fiziksel kaynaklar, hem de yöre halkının bu konuda duyarlı olup gerçekleştirilen faaliyetleri destekleyerek turizme olumlu yaklaşması, değişimi kabul etmesi, bir başka ifade ile insan kaynakları ile sağlanmıştır. Aslında bu durum Erdoğan, Kır ve Öner (1991:26)'in belirttiği gibi, kalkınmada maddi unsurların önemli avantajlarına rağmen, gerçek kalkınmanın ortaya çıkabilmesi yine de insan unsurunun elinde olduğu görüşüne bir örnek oluşturmaktadır. Gerçekleştirilen sosyal sorumluluk faaliyetleri, insan odaklı olup, sonuçları itibari ile kalkınmaya katkıda bulunacak ölçekte önemli projelerdir.

Tarihi ve kültürel yapının korunmasını içeren projelerle bu alanların yeniden yaşam alanı içine dahil edilmesi ile şehrin gürültüsü, kirliliği ve bozulmuşluğundan sıkılan kişiler bu alanlara çekilmekte ve böylece turizme de katkı sağlanmaktadır (Erendil ve Ulusoy 2001:655). Bu durum Beypazarı için de geçerli olmuş ve yörede turizmin canlanması ile esnafın gelir düzeyinde de artış yaşanmış, gençlere yeni iş sahası oluşmuş ve çalışmayan kadınlar, kendi yaptıklarını satarak eve katkıda bulunmaya başlamışlardır. Kadınların iş yaşamında daha fazla görülmeye başlaması, gençlerin daha fazla sosyal ve kültürel ortamda bulunma şansının artması ile yörede sadece ekonomik değil, sosyal alanlarda da bir kalkınmanın başladığı göze çarpmaktadır.

Bir sosyal sorumluluk projesi ile yörede yaşayan halkın da sosyal sorumluluk duygusu harekete geçirilmiş ve halkın tarihi ve kültürel değerlerine ilişkin duyarlılıklarının artmasına, bunlara daha fazla sahip çıkmasına katkı sağlanmıştır. Bu kamu ve özel kuruluşların sosyal sorumluluk uygulamalarının, bir bölgenin gelişimi ve kalkınmasına ne kadar katkıda bulunabileceğini göstermekte ve sosyal sorumluluk uygulamalarının kalkınmadaki önemini ortaya koymaktadır.

Beypazarı Belediye'sinin gelecekte ilçedeki turizm hedefleri; 1.)Yılda 1.000.000 yerli, 50-100.000 yabancı turistin ilçeyi ziyareti, 2.) Jeotermal enerji projesi (tümü özel sektör tarafından gerçekleştirilecektir) ile fizik tedavi merkezlerine sıcak su, kaplıca turizmini gerçekleştirmek ve bunu

Boztepe'de kurulacak devremülk villa evlerin ısıtma ve kullanma, 3.) Alternatif turizm ile 3. yaş turizmi, kültür turizmi, eski ipek yolu projesi, kongre turizmi, kaplıca turizmi, sağlık turizmi, eko turizm, av turizmi, kış turizmi, ramazan turizmi, regaip kandili şenliği, yamaç paraşütü, balon gezisi ve fayton gezisi alanlarında da gelişme sağlamadır (http://www.beypazarı-bld.gov.tr/hedef_turizm.htm).

Sosyal sorumluluk projelerinin önemini gören Beypazarı Belediyesi, yeni hedefleri gerçekleştirmek için de sponsor arayışına girmiştir. Beypazarı evlerinin restorasyonunda olduğu gibi, sosyal sorumluluk kampanyaları ile turizmi geliştirmek isteyen Belediye Başkanı, bu konuda işletmelerin yapacakları sosyal sorumluluk projelerine açık olduklarını belediye web sitesinden duyurmaktadır.

Kaynakça

- ANDERSON, Jerry, (1989). *Corporate Social Responsibility-Guidelines For Top Management*-New York, Quorum Books.
- BERKMAN, Ümit, (2001). "İş Ahlakı ve İşletmelerin Toplumsal Sorumluluğu Gelişimi ve Yakın Geleceği", Salih Güney, *Yönetim ve Organizasyon*, Ankara: Nobel Yay. *Beypazarı*, (1994). Beypazarı Kaymakamlığı, Beypazarı.
- Birleşmiş Milletler Toplumsal Gelişme Ve Kalkınma Bildirgesi*, 11 Aralık 1969.
- CHAMBERS, Robert, (1985). *Rural Development: Putting The Last First*, Longman Scientific And Technical, New York.
- CHANEY, David, (1999), *Yaşama Tarzları*, (Çev. İrem Kutluk), Ankara, Dost Kitapevi
- CRICK, Malcolm, (2002), "Representations of International Tourism in the Social Sciences: Sun, Sex, Sights, Savings and Servility, The Sociology of Tourism- *Theoretical and Empirical Investigations*, (içinde), Apostolopoulos, Yorghos Leivadi, Stella, Yiannakis, Andrew London and New York, Routledge, 15-51.
- ÇELEBİ, Evliya, (1970). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Kardeş Matbaası, İstanbul.
- ER UĞUZMAN, Tülay, (2002). *Beypazarı'nda Sosyal ve Kültürel Yapı ve Değişme*, Beypazarı Belediyesi Yayınları, Ankara.

- ERDOĞMUŞ, Zeki, KIR, İbrahim, ÖNER, İlknur, (1991). *Fırat Üniversitesi Fırat Havzasının Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Kalkınması Sempozyumu*, 7-9 Nisan 1988, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- ERENDİL, T. Asuman ve ULUSOY, Zuhâl, (2001). "Reinvention of Tradition As An Urban İmage: The Case Of Ankara Citadel", *Environment and Planning B: Planning and Design*, volume 59, pages:655-672.
- FRIEDMAN, Milton, (1988). "The Social Responsibility Of Business Is To Increase Its Profits", Tom L. Beauchame And Norman E. Bowie, *Ethical Theory And Business*, New Jersey, Prent. Hall
- GALLİ, Rosemary E, (1992). *Rethinking The Third World: Contributions Toward A New Conceptualization*, Crane Russak, London.
- GRIFFIN, Keith and KNIGHT, John, (1990). *Human Development And The International Development Strategy For The 1990s*, Macmillan in Association With The United Nations.
- GÜLÇUBUK, Bülent, "AB ve Türkiye'de Kırsal Yapı ve Kırsal Kalkınma", http://www.wwf.org.tr/tr/docs/sunum_bulentgulcubuk.pdf
- HELLRİEGEL, Don and SLOCUM, John, (1986). *Management*, 4. Edition, California: Addison Wesley Pub.
- <http://www.beypazaribld.gov.tr/>
- http://www.beypazaribld.gov.tr/gerceklesen_restorasyon.htm
- http://www.beypazari-bld.gov.tr/beypazari_tarihi.htm
- http://www.beypazari-bld.gov.tr/rehber_ekonomi.htm
- http://www.beypazari-bld.gov.tr/hedef_turizm.htm
- <http://www.parkgroup.com.tr/tr/sopro4.htm>
- <http://www.parkgroup.com.tr/tr/grdes.htm>
- <http://www.parkgroup.com.tr/tr/sopro2.htm>
- <http://www.parkgroup.com.tr/tr/sopro5.htm>
- KIREL, Çiğdem. (2000). *Örgütlerde Etik Davranışlar Yönetimi Ve Bir Uygulama Çalışması*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, İİBF Yayınları, No.1211.
- KRAKE A., SHALHOUB, Zeinab- (1999). *Organizational Downsizing, Dscrimination and Corporate Social Responsibility*, London, Quorum Books.
- MCHUGH, Francis, (1992). *İş Ahlakı*, İstanbul, TUSIAD.
- ORTAYLI, İlber, (2004). *Milliyet Pazar*, 3 Ekim 2004.

- ŞAHİN, Birsen, (2005). *Yöneticilerin Sosyal Sorumlulukları Üzerinde Ailenin Etkisi: Ankara Elektronik Sanayi Örneği*, H.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- ŞENER, Yaşar.(1997). *Beypazarı Tarihte ve Bugün*, Ankara.
- TAYLOR, Lee, (1968). *Occupational Sociology*, New York: Oxford Press.
- Türkiye Cumhuriyeti Devlet Planlama Teşkilatı Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi*, 2006.
- URRY, John, (1999). *Mekanları Tüketmek*, Çev: Rahmi G. Ögdül, İstanbul, Ayrıntı Yay.
- WERNER, Isabel. (1993). *Liderlik ve Yönetim*, (Çev: Vedat Üner) İstanbul, Rota Yayınları.
- YAVLIOĞLU, Cengiz, (2002). "Geri Kalmışlık Olgusu ve Ekonomik Kalkınma Teorileri /Eleştirel Bir Yaklaşım)", *C.Ü. İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı:2.